

Jolana Manniowa

Multikulturna edukacja v skolskych procesoch na Slovensku

Kultura i Wychowanie 1, 192-198

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Multikultúrna edukácia v skolských procesoch na Slovensku

Jolana Manniova

Bratislava, Slovensko

manniova@gmail.com

Kľúčové slová: Multikultúrna edukácia, kultúra, multikultúrnosť, kultúrna a multikultúrna výchova, vymedzenie dimenzie multikultúrnosti, ciele, kultúrna identita, programy, školské edukačné procesy, multikultúrne uvedomelý a kompetentný učiteľ

Úvod

Súčasná pedagogika intenzívne hľadá nové horizonty a koncepcie, ktoré rešpektujú rýchlo sa meniaci svet, ktorý kladie vysoké nároky na dobrú osobnostnú výbavu človeka a preveruje jeho správanie na každom kroku. Pomáha svojou teóriou učiť, vychovávať, ako aj plniť ďalšie funkcie v príprave detí a mládeže pre život v súčasnosti pomocou rôznych koncepcií, programov a obsahov výchovy, snaží sa charakterizovať ich zameranie a priority.

Vstup do európskych štruktúr podnecuje tvorivý prístup k riešeniu komplexu otázok vo výchove a vzdelávaní a ponúka viacspektrálne možnosti, ako pripraviť mladého človeka s vyššou individuálnou a sociálnou identitou do multikultúrneho sveta tak, aby si osvojil a rozvíjal výsledky tejto civilizácie. Sociokultúrnu orientáciu v pedagogickej teórii zabezpečuje interkultúrna alebo

Jolana Manniová, dr, Univerzity Komenského v Bratislave (Slovensko), Pedagogická fakulta UK

multikultúrna edukácia, ktorá reflektuje na závažné problémy spoločenskej skutočnosti.

Základným východiskom pre multikultúrnú edukáciu je pojem **kultúra**. Vymedzenie tohto pojmu je veľmi zložitý, pretože existuje viac ako 200 zdôvodniteľných definícií.

Kultúra je súhrn výtvarných, výsledkov všeľudskej vzdelanosti, súhrn materiálnych a duchovných hodnôt utvorených fyzickou a psychickou prácou v priebehu vývoja ľudskej spoločnosti, spôsob ich osvojovania, odovzdávania, utvárania, uchovávaní a rozvíjania.

Podľa Ch. I. Bennetovej (1995) je to naučené, zdieľané, odovzdávané, interpretovanie sociálnej aktivity, skupiny ľuďmi, vytvorenú časťou životného prostredia, ktorá uspokojuje všetky základné potreby, nutné pre prežitie a adaptáciu na toto prostredie. Podľa F. Naumana (1999) je to špecifický spôsob materiálneho i duchovného života človeka a spoločnosti. Je to sociálne odovzdávané poznanie vlastné určitej sociálnej skupine.

Kultúra obsahuje vedomosti, normy, hodnoty a znaky správania sa, ktoré sú vzájomne previazanými a pohyblivými štruktúrami. Táto kongruentná previazanosť umožňuje kultúru chápať z viacerých hľadísk. V tomto kontexte je potrebné sa podľa W. Welscha (1996) zaoberať prienikmi kultúr, ich vzájomným ovplyvňovaním a výchovou k vzájomnému pochopeniu a k pochopeniu seba samého. Potom kultúra môže podľa M. Fuchsa (1990) a H. Röhrsa (1998) vystupovať ako kognitívny

systém, ktorý sústreďuje, spracováva a odovzdáva informácie (nielen overené poznatky, ale aj pocity, emócie, mýty, predstavy a fantázie) o svete. Môže vystupovať ako znakový systém, pretože obsahuje spredmetnené idey a informácie v znakoch, symboloch, šifrách, inštrukciách a záznamoch - rôzne podoby jazykovej a mimojazykovej komunikácie a zachycuje iracionálne a mimojazykové predstavy, len pomocou nich. Ďalej je to činnosťný systém, pretože všetky vyššie uvedené súčasti kultúry by nefungovali, keby neboli zapojené do aktivity konkrétnej spoločnosti. Svojimi obsahmi teda kultúra formuje v prvom rade ich užívateľa.

Kultúrna výmena, ako sociálne odovzdávané poznanie obsahuje poznatky, hodnotové orientácie, normy, znaky, vzorce správania sa, významy, kultúrne artefakty. Kultúra odovzdáva tieto svoje zložky všetkými smermi, súčasne zo všetkých blízkych i vzdialených smerov, prijíma obsahy a formy iných kultúr. Celková kultúrna výmena sa deje na základe vzájomnej medzikultúrnej komunikácie. Diferenciácia kultúr a výmena obsahov medzi nimi sa rodí a môže existovať len vtedy, ak sa kultúry neuzatvárajú, ale vzájomne medzi sebou komunikujú. Ich komunikácia môže nadobudnúť rôznorodé podoby - konflikt kultúr, kultúrny šok, akulturáciu, medzikultúrne porozumenie. Každá kultúra si z histórie vyberá len časť, len určité artefakty, hodnoty a významy, na ktorých chce stavať a ktoré považuje za základ pre svoju vlastnú kultúru. Tak vzniká kultúrna tradícia, ako výber z tvorby minulých dôb. V kultúrnej tradícii sa formujú a v kultúrnej identite sa pretvárajú kultúrne vzory. Sú to zvláštne konfigurácie hodnôt, ideí, čí noriem, ktoré daná sociálna skupina považuje za hodné nasledovania.

Reflexia vlastných a cudzích kultúrnych vzorov je dôležitým krokom ku kultúrnej sebareflexii a k vlastnej tolerancii, pretože vtedy si človek uvedomuje korene svojej i cudzej kultúry vo všetkých sférach ľudského života, myslenia, citov a vôle jedincov, skupiny, národov, rasy, ľudstva v umení, vo vede, v morálke, v náboženstve, a pod. Multikultúrnosť ako množstvo rôznorodých štruktúr kultúry, ktoré vznikajú na základe ich rôznorodosti, definujú E. Mistrík, S. Haapanen, H. Heikkinen (1999) a i. A. Perotti (1994) hovorí o multikultúrnosti aj ako o neakceptovaní tejto rôznorodosti a nedostatočnom uvedomovaní si mnohokultúrnosti každého spoločenstva. Túto myšlienku ďalej rozvíja W. Damme (1996) na základe analýzy estetických hodnotových orientácií v rôznych častiach sveta. Odlišuje mnohokultúrnosť, transkultúrnosť a medzikultúrnosť, univerzálne princípy, platné v mnohých (prípadne vo všetkých) kultúrach.

Multikultúrna edukácia podľa J. A. Banksa (1991) pomáha jedincom spoznať a chápať kultúru svojho spoločenstva a utvrdiť sa v nej. Pomáha im oslobodiť sa od svojich kultúrnych obmedzení, umožňuje im utvárať a spravovať občianske spoločenstvo. J. Průcha (1991) vymedzuje multikultúrnu výchovu ako určitý druh edukácie so špecifickým poslaním, v ktorej prostredníctvom vzdelávacích obsahov možno u žiakov formovať pozitívne postoje k príslušníkom iných kultúr. Je zameraná na integráciu jednotlivca do širšieho multikultúrneho prostredia pri zachovaní jeho osobnej a kultúrnej identity. Ciele vychádzajú zo všeludských hodnôt a smerujú k vzájomnej tolerancii, znášanlivosti, k porozumeniu ľudí rôznych národov a kultúr v rámci pluralitnej spoločnosti, pričom je potrebné brať do úvahy aj existujúci

sociopolitický kontext, v ktorom sa multikultúrna výchova uskutočňuje.

Podľa S. Nieto (1996) je otázkou filozofie, spôsobu nazerania na svet, otázkou multikultúrnej gramotnosti spoločnosti. Multikultúrnu edukáciu definujeme pomocou štyroch dimenzií:

1. je to kontinuálny pohyb smerujúci k dosiahnutiu rovnosti príležitostí na edukáciu: na výchovu a vzdelanie, na rovnoprávnejší a demokratický svet;
2. je to holistický kurikulárny prístup;
3. je to kontinuálny bipolárny edukačný proces v intenciách sociálnych interakcií, ktoré determinujú dve línie, prvou líniou je učenie sa a jeho usmerovanie podľa intencionality, druhou líniou je sociokultúrna a personálna výchova smerujúca k osvojeniu si odlišných názorov, v dôsledku čoho sa osoba stáva multikultúrnou a rozvíjajú sa u nej kompetencie umožňujúce hodnotiť, veriť a robiť viacerými spôsobmi;
4. multikultúrna edukácia vyžaduje aktívny prístup a zaangažovanosť v boji s rasizmom, sexizmom a všetkými formami predsudkov a diskriminácie.

Tieto dimenzie napomáhajú prekonávať vlastné kultúrne obmedzenia, ako aj rešpektovať menšinové kultúry ako právoplatné súčasť systému. Podporujú hľadanie spoločných etických princípov, zamýšľajú sa nad aspektmi rovnosti, spravodlivosti a lepšieho sveta.

Multikultúrnu edukáciu chápeme ako proces nadobúdania vedomostí v kontexte sociokultúrnej a personálnej výchovy s nadobudnutím určitých multikultúrnych kompetencií. Je syntézou možností, prostriedkov a cieľov výchovy k občianstvu v meniacej sa spoločnosti, k estetickému výchove, výchove umením (zážitky, artefakty, obsahy, mo-

dely, významy, hodnoty), k dramatickej výchove (budovanie dramatického zážitku, vnímanie dramatickej štruktúry), k výchove k európanstvu v kontexte rozvoja mravnej osobnosti, budovanie identity dospelého a pod.

Jej ciele sú zamerané na rozvoj schopností tolerovať iné kultúry, alebo existenciu iných kultúr, čo však nemôžeme považovať za dostatočné, pretože ak jednotlivec rešpektuje inú kultúru, ešte neznamená, že obmedzí svoju nepriateľskú aktivitu voči nej. Spoznanie odlišnosti, prípadne jej tolerovanie je len počiatočným cieľom. Na jej základe sa snaží rozvíjať hlbšie pochopenie druhej kultúry tak, aby výsledkom poznania bolo hlavne akceptovanie odlišnosti v kultúrnej rôznorodej spoločnosti a vo vzájomne závislom svete posilňovanie kultúrnej identity v deťoch a v mládeži, ktorý z hľadiska obsahu má byť zameraný na:

- ušľachtilé ľudské hodnoty a všeludskú morálku, vlasteneckú a štátoobčiansku výchovu;
- internacionálnu dimenziu výchovy v súlade s všeobecnými prijatými medzinárodnými mravnými a právnymi normami spolužitia a kooperácie;
- estetickú výchovu osobnosti, kultiváciu vo svete krásna a slobodu výberu obsahového a inštitucionálneho zamerania výkonov v súlade s potrebnou toleranciou;
- formovanie vzťahu k vlastnému a cudziemu majetku, vlastníctvu, úcty k práci;
- rozvíjanie schopnosti racionálne, ekonomicky a ekologicky myslieť, správať sa žiť, starať sa o vlastné zdravie, o zdravie a život iných ľudí;
- rozvíjať schopnosť viesť aktívny, tvorivý dialóg s inými kultúrami;

- vytváranie návykov kultúrnej komunikácie, kultúry medziľudského styku;
- formovanie úcty k zákonom, k demokratickým inštitúciám, k tradíciám, výchovou k participatívne občianstvu v multikultúrnom svete.

Rešpektovanie ľudských práv a demokratických hodnôt, uvedomenie si vzájomnej závislosti sveta a jeho nepretržitého vývoja, vedú jednotlivca k vybudovaniu si vlastného názoru. V kultúrnom živote spoločnosti prináša spoluprácu kultúr rôznych menšín a najmä menšín s väčšími kultúrami. V politickom živote pomáha svojim cieľavedomým pôsobením prekonávať rasizmus a xenofóbiu.

V školských edukačných procesoch pomáha deťom a mládeži prekračovať vlastné kultúrne obmedzenia, potláčať predsudky a uvoľňovať skryté zábrany, determinuje ich osobnostný a sociálny rozvoj, ako aj pripravuje na život osobný, pracovný a občiansky. Rozvíja ich osobnostné kvality pozitívnym prístupom, s väčším dôrazom na sebarozvíjanie, individuálnu sebarealizáciu, aktuálne žitie, svet zážitkov, prirodzené potreby a zdravý duševný i telesný vývoj, spontaneitu, presadzovanie prúdov, ktoré bojujú proti odcudzeniu, jednostrannému rozvoju a konzumnému spôsobu života.

Komplexná cieľavedomá multikultúrna edukácia predstavuje syntézu rôznych prístupov, je významným nástrojom systémového myslenia, v ktorom sa integruje minulosť so súčasnosťou a dynamicky prechádza celým vyučovaním. Vychádza z rešpektovania žiaka, jeho individuality, má byť vítaná a rešpektovaná, hlavne v spojení s cieľom vypestovať v každom jedincovi zmysel pre toleranciu, zásady demokracie, ochranu ľudských práv ako aj povinností človeka voči človeku, re-

špekt a oceňovanie ľudskej rozmanitosti. Smeruje k aktívnej tvorivej, humánnej a demokratickej životnej orientácii, ktorá je zameraná na:

- včleniť rôznorodé kultúry a spoločnosti do svetovej histórie a prekonať egocentrický pohľad na svet;
- vidieť a chápať vzájomnú komunikáciu a dynamiku kultúr v histórii, viesť dialóg s inými kultúrami, prípadne vstúpiť do aktívneho tvorivého dialógu s inými kultúrami;
- chápať vzťahy vlastnej kultúry s inými kultúrami a vidieť ich vzájomné prepojenie a ovplyvňovanie, chápať popri výhodách aj obmedzenia vlastnej kultúry a iných kultúr;
- byť tolerantným a empatickým voči iným kultúram, schopným poskytnúť pomoc a starostlivosť voči nim a pod.

Multikultúrna edukácia je zložitým mnohostranným intencionálnym procesom učenia sa so zámerným cieľavedomým multikultúrnym pôsobením na kognitívnu i afektívnu stránku rozvoja osobnosti, prostredníctvom ktorej si majú jednotlivci vytvárať interkultúrne a medzikultúrne dispozície, kompetencie k pozitívnemu vnímaniu a hodnoteniu kultúrnych systémov, odlišných od ich vlastnej kultúry a na tomto základe majú regulovať svoje správanie. Na aktívnu, produktívnu a zodpovednú participáciu v spoločnosti je potrebné efektívne zaviesť a vydefinovať nové pojmy a postupy, ktoré predpokladajú aj A. Perotti (1994), J. Bank (1995) a C. E. Sleeter (1996):

- *oboznámenie spoločnosti s úlohou školy pri dosahovaní cieľov multikultúrnej edukácie a multikultúrnej výchovy;*

- *existenciu mnohotvárných a flexibilných učebných možností s využitím nových perspektív učenia sa;*
- *atmosféru školy a étos, vrátane noriem správania sa, postojov, názorov, ktoré zvyšujú dôstojnosť a osobnú zodpovednosť jedinca, minimalizujú nejasnosť kurikúl a napomáhajú demokratizácii vzťahov (učiteľ, žiak, rodič, vedenie školy);*
- *dôveru učiteľov a žiakov, vysoké očakávania od výchovno-vzdelávacieho procesu ako aj seba samých, vieru učiteľov i žiakov v úspech pri dosahovaní osobných i sociálnych cieľov učením;*
- *partnerstvo medzi školami a ďalšími výchovno-vzdelávacími i nevzdelávacími inštitúciami na národnej i medzinárodnej úrovni (výskumné centrá, mimovládne organizácie, profesijné a komunitné združenia, odbory, médiá, cirkev a i.).*

Multikultúrna edukácia v školských edukačných procesoch by mala pozostávať z množstva formálnych i neformálnych vzdelávacích programov, v ktorých rozlišujeme tri typy:

- programy zamerané na obsah (programy pre kultúrne porozumenie, alebo programy o kultúrnych rozdieloch) - obyčajne sa zameriavajú na zaradenie dvoch či troch kultúrnych perspektív do školských kurikúl spolu so štúdiom jedného či viacerých etníc/minorít;
- programy zamerané na žiakov, študentov (kompenzačné alebo tranzitné programy) - kultúrna alebo jazyková pomoc žiakom, študentom pochádzajúcich zvyčajne z menšín, ktorá im má uľahčiť zaradenie sa do väčšinového vzdelávacieho prostredia. Realizuje sa v kombinácii s kurzami cudzieho a materinského jazyka;
- programy orientované na spoločnosť (programy pre spoločnú obnovu alebo programy medziľud-

ských vzťahov - navrhnuté na zlepšenie vzťahov ku škole a spoločnosti, šírením interkultúrneho porozumenia a odstraňovaním predsudkov a rasizmu, ako aj reformovaním kurikúl a politicko-kultúrneho kontextu vyučovania. Zameriava sa na učenie pomocou spolupráce a spoločenských iniciatív v prostredí školy.

Multikultúrna edukácia, jej učenie a výchova je sprevádzaná so zmenou škôl z formatívnych (na vyučovanie zameraných) na konštruktívne a transformatívne (na učenie zamerané), ktoré nemajú len vstúpať vedomosti a modely správania sa podľa existujúcich kritérií, ale majú v prvom rade uľahčovať proces učenia. Zvládne sa to len vtedy, ak sa bude venovať pozornosť mnohorakosti a komplexnosti kultúr sveta, ak sa budú vytvárať podmienky pre osobný rast v procese širšej sociálnej integrácie a kultúrnej orientácie života detí a mládeže. Je holistickým prístupom k vyučovaniu a učeniu sa. Proces učenia ako determinátora rôznych činností si vyžaduje praktizovanie kultúrnej citlivosti rôznymi spôsobmi: čítaním, počúvaním, pozeraním, štúdiom, cestovaním, stykom s rôznymi ľuďmi a i.

Z konkrétnych didaktických stratégií v školskom edukačnom procese navrhujeme využívať hlavne tie, ktoré kladú dôraz na zážitkové a skúsenostné vyučovanie, indukčné stratégie výučby, tímové a projektové vyučovanie, kooperatívne vyučovanie, tematickú integráciu a celostné učenie, experimentálne učenie, učenie sa spoluprácou, interkultúrne a kontextové učenie, multidimenzionálny rozvoj osobnosti žiaka (teória multiple intelligence H. Gardnera). Získané výsledky budú zjavné v nových spôsoboch myslenia, v rozvinutých kognitívnych a afektívnych zručnostiach a v zručnostiach ovplyvňujúcich správanie sa učiacich.

Podľa P. Taylora (1994) afektívny výsledok možno vidieť v rozvoji jeho estetickej a emocionálnej koorientácie s druhými ľuďmi a čo sa týka správania sa, jednotlivec je schopný vykonávať mnohé z požadovaných sociálnych rôl v inej kultúre a v inej situácii. Pozitívnou zmenou je kritická reflexia a hlavne sebareflexia v spojení s činnosťou a rečou.

V školskom edukačnom procese odporúčame posilniť transformačné učenie v triede o uvedomenie si toho, aby učenie bolo medzikultúrne kompetentné v stimulujúcom prostredí, ktoré zabezpečí rozvoj príslušných kompetencií:

- schopnosť neustále sa zodpovedne učiť a poznávať rôznorodé kultúry a spoločnosti svetovej histórie a odhaľovať ich kultúrne súvislosti, životný spôsob, tradície;
- schopnosť kriticky myslieť, vidieť a chápať vzájomnú komunikáciu a dynamiku iných kultúr v histórii, prípadne otvoriť sa a vstúpiť do aktívneho tvorivého dialógu s inými kultúrami s využitím rôznych výrazových prostriedkov v rôznych jazykoch;
- schopnosť chápať vzťahy, pestovať vlastnú kultúru s inými kultúrami, pestovať, rozvíjať a chrániť svoju kultúrnu identitu i identitu príslušníka inojazyčnej kultúry;
- schopnosť tolerancie, solidarity a starostlivosti o iné kultúry, schopnosť riešiť nenásilne a asertívne konflikty jednotlivcov a skupín, žiť s nimi a spolupracovať;
- schopnosť flexibility a dynamickosti vzhľadom k trvalému procesu zmien;
- schopnosť chrániť multikultúralnosť a multiperspektívnosť života, ako aj kultúrne dedičstvo v celej jeho rozmanitosti pod.

Zároveň je potrebné upozorniť aj na celý rad problémov (hrozba straty kultúrnej identity, vznik polykultúrneho spoločenstva, nivelizácia kultúrnych hodnôt), ktoré súvisia s problematikou multikultúrality. Pri premietaní cieľov multikultúrneho učenia do školskej praxe viacerí autori upozorňujú na skutočnosť, že nestačí iba doplnenie učebných osnov o problematiku iných kultúr, ale zdôrazňujú, že etnická a kultúrna rôznorodosť by mala pod vedením kvalifikovaného multikultúrneho učiteľa v duchu kultúry školy prenikať celým školským prostredím (J. R. Banks, 1995, P. McLaren, 1995, N. Ondrušková, 1999 a i.).

Multikultúrne uvedomelý a kompetentný učiteľ musí nájsť multikultúrnosť v sebe, musí sa naučiť tolerovať všeobecný stav a vzájomnú závislosť sveta a byť ochotný profesionálne, multikultúrne sa vyvíjať, čo si vyžaduje zvýšené vedomosti o iných kultúrach, vrátane kultúr najbližšieho okolia a školy, v ktorej učiteľ pracuje. Musí poznať vlastnú históriu spoločnosti v ktorej žije a rešpektovať rozdiely v nej.

Súčasťou profesionálneho rastu sú aj učiteľove vedomosti týkajúce sa štruktúry a organizácie jeho práce, manažmentu a manažérskych schopností, hlavne pri vypracovávaní konštruktívnych stratégií a riadenia edukačnej činnosti (K. Horváthová, 2004). Pri realizácii programov by mal učiteľ zabezpečiť väčší výber a flexibilitu, ako aj integrovať do kurikul regionálne a medzinárodné aspekty. Prostredníctvom kreovania orientácií poskytuje pomoc - žiakovi, budúcemu občanovi, aby sa dopracoval ku kvalite vlastnej osobnosti, k postojom, sociálnej roli a k spoločenskému statusu. Vychovávať k uznávaniu a prijatiu hodnôt, ako aj k vytváraniu interkultúrneho senzitivity a porozumenia napomáha aj výučba cudzích jazy-

kov, ktorá v súčasnosti zaviedla povinný anglický jazyk v škole a ďalší výberový. Učiteľ sa tak stáva iniciátorom a činiteľom potenciálnej zmeny vo výchove a vzdelávaní. Je to osobnosť teoreticky ale i prakticky vybavená, ktorá dokáže spájať teóriu s praxou, ktorá bude uplatňovať v rôznych predmetoch medzikultúrne chápanie s využitím kultúrnych hodnôt a hodnotových orientácií platných v spoločnosti v ktorej žijú i chápať odlišnosti mimo nej. V konečnom dôsledku dokáže pripraviť budúce generácie na stretnutie s inými kultúrami, na spoločný život a spoluprácu s nimi tak, aby si súčasne zachovali vlastnú identitu i svoje kvality.

Význam multikultúrnej edukácie a hlavne výchovy ku kultúrnosti v posledných rokoch vzrástol v súvislosti s posunmi v hodnotových orientáciách a v celkových prejavoch v živote jednotlivcov i spoločnosti na Slovensku. Na prvé miesto sa dostáva jedinec, ekonomicky a pragmaticky uvažujúci. Je orientovaný viac na výkon a úspech, menej na spoluprácu, komunikáciu, pocity. Preto je potrebné výchovu zamerať na formovanie a rozvíjanie individuálneho potenciálu jedinca v kontexte multiperspektívnych prístupov sociokultúrneho rozvoja osobnosti. Získanou interkultúrnou sensitivitou dokážu rešpektovať bikultúrne vzťahy, tolerovať menšiny i spolužitie na národnostne zmiešaných územiach, ako aj chrániť identitu príslušníka inej kultúry. Preto má škola v tomto smere operacionalizovať funkcie a ciele edukácie tak, aby zabezpečovala výchovu osobnosti s medzikultúrnou empatiou, ktorá bude schopná medzikultúrneho porozumenie a akceptovania kultúrnej rôznorodosti s dotváraním ich vlastnej kultúrnej identity.

Prechod od monolitnej kultúry k pluralite hodnôt je zložitým procesom, ktorý si vyžaduje

systematickú syntetickú multikultúrnu výchovu, ktorá napomôže prehĺbovať medzikultúrnu toleranciu, empatiu, kultiváciu správania sa, ako aj rozširovať ich citlivosť a flexibilitu vnímania. Pomôže spoznávať seba samých, učiť sa žiť s inými kultúrami a v konečnom dôsledku tomu všetkému naučiť i ďalšiu generáciu. Právom patrí k hlavným témam modernej pedagogiky, pretože determinuje rozvoj multikultúrnej gramotnej spoločnosti. ■

Jolana Manniova

Bratislava, Slovakia

manniova@gmail.com

Keywords: Multicultural education, culture, multiculturalism, cultural and multicultural education, multiculturalism dimension definition, objectives, cultural identity, curricula, educational processes, multicultural prudent and competent teacher.

Multicultural education in our school processes in Slovakia

Abstract

Multicultural education contributes to learn, recognise and comprehend other cultures and their divergences. In its polymorphous and multidimensional process, school has under the teacher's guidance to exploit synthesis of alternatives, resources and targets, that will fortify the cultural identity within children and youth, to raise multicultural literate personalities that are able to live and interact with other cultures.

Jolana Manniová, PhD, Comenius University in Bratislava (Slovakia), Faculty of Education